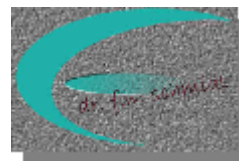

Reacties:
f.schmidt@wxs.nl

Jaargang 3, nr. 2

Histo-visie

Onderwijs in de negentiende eeuw

Voormalig schoolgebouw van Begeer daarna van de meisjesschool van mevr. Hof

Het ontvangen van onderwijs is in het verleden niet voor een ieder weggelegd geweest. Het marginale gezinsinkomen bracht vaak met zich mee, dat niet het hele jaar door de school bezocht kon worden. Volgens de rapporten van inspecteur Wijnbeek kende Hasselt in 1840 een stadsarmenschool en een stadstussenschool. De eerstgenoemde school werd geleid door W. van Someren en kende 40 leerlingen en de laatstgenoemde stond onder leiding van J.J. Brunier. Deze school werd door 230 kinderen bezocht. In 1833 waren die aantallen nog respectievelijk zeventig en honderdveertig geweest. In dat jaar kreeg zelfs van Someren een extra toelage

van 25 gulden omdat hij zich zo prima van zijn taak had gekwetend. In het midden van de vorige eeuw nam het aantal schoolgaande kinderen zodanig toe, dat in 1845 begonnen werd met de bouw van een tweede stadsschool. De bevolkingsgroei zal ongetwijfeld hieraan debet zijn geweest. Ook daarna nam de vraag naar onderwijs eerder toe dan af. Mede om de kwaliteit ervan te verbeteren, werd in 1854 door de raad besloten om één van de scholen in twee ruimtes op te splitsen. Geheel overbodig was dit niet, want in de stadsburgerschool werd in één lokaal lesgegeven aan 140 leerlingen. Evenals elders waren ook hier dus aanvankelijk alle klassen in één lokaliteit ondergebracht. Men moet zich dan ook van de gebouwen en van de onderwijskundige voorzieningen geen al te fraaie voorstellingen maken. Niet voor niets kermde het gemeentebestuur in 1859 over de nieuwe onderwijswet, dat die de stad voor hoge kosten zou gaan plaatsen. De uit deze wet voortvloeiende consequenties hielden in, dat de huidige schoolgebouwen in Hasselt vervangen dien-

den te worden. Daartoe werd in 1862 voor 5.000 gulden een nieuwe school in de Hoogstraat aanbesteed en twee jaar later voor hetzelfde bedrag één in de Nieuwstraat. De schoolhoofden G.K. van der Paardt en G.J. Boterbrood, bijgestaan door hulponderwijzers en kweekelingen, konden dus in aan de eisen van de tijd - aangepaste bouwwerken lesgeven. In 1881 bestond het totale personeelsbestand uit twee hoofden met een gemiddeld salaris van 915 gulden en zes onderwijzers met een jaarincome van 500 gulden. Ondanks de in de zestiger jaren gepleegde nieuwbouw was het toch nog noodzakelijk om in 1883 de scholen te verbouwen. Om de hygiëne te bevorderen werden er in dat jaar privaten geplaatst. Echter ook inhoudelijk veranderde er die periode iets. School B. kreeg namelijk vakkenuitbreiding. Voortaan zou hier ook Frans, Duits en muziek gegeven worden. Het laatstgenoemde vak zou worden gegeven door de stadsmuziekmeester, die voorheen deze lessen op de bijzondere school had verzorgd. Met deze term werd een

Het vorige nummer was in het geheel gewijd aan de vrijmetelaar De Lespinasse.

Dit keer staat het hele nummer in teken van het onderwijs in de 19e eeuw. Het is een geactualiseerde versie van een artikel dat al eerder in Hasselt Historiaal is verschenen

niet door de overheidge-subsidieerde school bedoeld. Al vanaf 1831 was dit "instituut voor jonge heeren" in Hasselt gevestigd. De leerlingen kregen er les in Nederlands, Duits, Frans, Engels, Grieks, Latijn en wetenschappen, waaronder meeen stekunst. Na met goed gevolg de school doorlopen te hebben kon men tot militaire en andere hoge scholen worden toegelaten. Naast geestelijke vond ook lichamelijke ontwikkeling plaats. Daartoe was aan de school een gymleeraar verbonden. Hij en enkele onderwijzers, een docent oude talen en een muziek- en tekenmeester verzorgden het onderwijs. Na 1860 liep het instituut, dat vanaf 1835 onder leiding van de heer Soeters had gestaan, zodanig terug dat het in 1883 werd opgeheven. De onderwijskundige talenten van heer Soeters werden door inspecteur Wijnbeek hoog aangeslagen. Met name het wiskundig onderwijs en het zingen, de orde en de "leerlust" werden door hem geroemd. In totaal waren er toen 30 kostschoolleerlingen en 16 dagleerlingen. De inwonende pupillen betaalden 250 gulden per jaar. Wilden zij ook nog Duits, Engels en boekhouden leren dan betaalden zij per vak tien gulden. Voor het volgen van Latijn en Grieks moest echter vijftig gulden worden neergelegd.

Na sluiting in 1883 bleef het voormalige schoolgebouw iets van zijn eruditie behouden, doordat de stadsgeneesheer de nieuwe bewoner ervan werd.

Een soortgelijke instelling bestond sinds 1838 ook

voor meisjes. Ze was gevestigd in de voormalige kostschool van de uit Elburg afkomstige Begeer. Zijn school was met een gemeentelijke bijdrage van 2.000 gulden in 1830 tot stand gekomen. Recctor Begeer ontving voor zijn werk jaarlijks 400 gulden en genoot eveneens vrij wonen. Twee jaar later was de school al aan enige uitbreiding toe. Ze werd in 1833 door 24 scholieren bezocht, waarvan tien de kost genoten. Het kostgeld was gering. Begeer wilde het vakkenaanbod verbreden met het aanbieden van oude talen. Daartoe had men Dr. Busser op het oog, die men daartoe griffier van het vredesgericht wilde maken, zodat hij daarnaast parttime Latijn en Grieks op het instituut kon geven. Hij was eveneens schrijver. Zo schreef hij "Krijgszangen" (1828) en "Klaroengalmen" (1867). De meisjesschool die in 1838 het pand betrok, werd gerund door mevrouw Hofs, geboren Loosjes, die door haar man – een onderwijzer – werd bijgestaan. Het vakkenpakket leek veel op dat van het jongensinstituut; Frans, schrijven, rekenen, zingen, geschiedenis en aardrijkskunde en "Hoogduitsch". Alleen werden er dus geen oude talen gegeven. Het onderwijs werd aan de twaalf inwonende en de tien uitwonende leerlingen klassikaal aangeboden. In de veertiger jaren groeide de school zelfs zodanig, dat een uitbreiding met een lokaal noodzakelijk werd geacht. Maar ook hier deed zich na 1860 de terugval voor. In 1866 verhuisde de school zelfs naar Bennekom. De vesti-

ging in het jaar daaropvolgend van een nieuwe instelling voor meisjes, kon de neergang niet keren en in 1884 volgde dan

Hier stond voorheen de school in de Nieuwstraat

ook de definitieve opheffing.

Inmiddels had het scholenbestand echter wel een nieuwe uitbreiding ondergaan. In 1869 kwam een bewaarschool tot stand. De behoefte hieraan moet wel degelijk aanwezig zijn geweest, want in de eerste jaren van haar bestaan werd ze door gemiddeld 144 leerlingen bezocht. Zeven jaar na de oprichting kon zelfs met de bouw van een nieuw schoolgebouw in de Barakken worden begonnen. Als onderwijskundige voorziening voldeed het prima, maar op medisch gebied was het een bron van voortdurende zorg. Doordat de school door het onderwijzend personeel slecht schoon werd gemaakt maar ook vanwege de gebrekkige ventilatie, braken juist hier nogal eens besmettelijke ziekten uit. Bovendien was het in en om de school veel te vochtig door de aanwezigheid van lommerrijke bomen.

Onderwijs in de negentiende eeuw I

Meer over de historie van Hasselt weten of zien

www.schmidtplanet.info